

Опубл. дж.: *Афонский С. П.* Открытие Киевской духовной семинарии // ЖМП. – 1947. – № 6. – С. 6–10; *Чернышенко Л. В.* Воспоминания // Свящ. Михаил Едлинский, свящ. Георгий Едлинский. Любящее Господа сердце : Труды. Проповеди. Воспоминания. – К., 2004. – С. 289; *Яскевич Л. Е.* Воспоминания об отце Михаиле Едлинском и его сыне Георгии // Там само. – С. 302–320; *Затовский А., свящ.* Воспоминания об отце Георгии Едлинском // Там само. – С. 321–324; *Макеев М., свящ.* Воспоминания об отце Георгии Едлинском // Там само. – С. 325–329; *Соменок Г.* Воспоминания об отце Георгии Едлинском и его родителе, протоиерее Михаиле, их семье и друзьях // Там само. – С. 330–335; *Афонский С. С.* Воспоминания о Едлинских // Там само. – С. 344–355; *Едлинская С. А.* Старый дом на Старой Поляне // Там само. – С. 356–366; *Петрачкова А.* Дедушка // Там само. – С. 373–383; *Витебский С. Л.* Его жизнь во Христе // Там само. – С. 384–387; *Дьякова И. З.* Об отце Георгии Едлинском // Там само. – С. 388–394; *Вахнина Л.* Об отце Георгии... // Там само. – С. 395–402; *Морозова Е. А.* Воспоминания об отце Георгии Едлинском // Там само. – С. 403–407; *Глаголева-Пальян М.* Слово в день памяти протоиерея Георгия Едлинского // Там само. – С. 408–411; *Косицкий Н.* Богословие добрых дел // Там само. – С. 435–445; *Косицкая З.* Наш батюшка // Там само. – С. 446–467; *Соменок Г., прот.* Огонь неугасимый // Вісник прес-служби УПЦ. – № 68 (28). – 01.05.2007. – Режим доступу: http://pravoslavnye.org.ua/2007/05/protoierey_georgiy_somenok_ogon_neugasimiy/. – Назва з екрана.

Літ.: *Кальченко Т. В.* Киево-Юрковецкая Макариевская церковь. Вехи истории на рубеже эпох. – К., 2010. – С. 109–116, 259–272.

М. Л. Ткачук

ЄДЛІНСЬКИЙ Михайло Омелянович [рос. Едлинский Михаил Емельянович] (08[20].01.1859 – 17.11.1937), протоіерей, випускник КДА – священнослужитель РПЦ, церк. діяч і педагог. Батько протоіерея Георгія Єдлінського. Тесть протоіерея Сергія Афонського. Дід архієпископа Ситкінського та Аляскінського Григорія (Георгія Сергійовича Афонського, 1925–2008).

Нар. у с. Юшково Оршанського пов. Могильовської губ. (нині – село у Горецькому р-ні Могильовської обл. Республіки Білорусь) у сім'ї псаломщика. Після закінчення Оршанського повітового ДУ (1871–75) та Могильовської ДС (1875–81) навчався на церковно-істор. відділенні КДА (1881–85).

* За даними анкети, власноручно заповненої Є. (див.: ІР НБУВ. – Ф. 175. – № 1452. – Арк. 1).

Наприкінці 3-го курсу (12.06.1884) захистив канд. твір «Анатолий Мартыновский, архиепископ Могилевский, и его литературные труды», що здобув схвальний відгук проф. І. Г. Малишевського. Закінчив КДА зі ступ. канд. богослов'я (ухвалу Ради КДА від 19.06.1885 затверджено митрополитом Київським і Галицьким *Платоном (Городецьким)* 09.07.1885), отримавши право на здобуття ступ. магістра на підставі захисту друкованої магістерської дис. (без додаткових випробувань).

18.09.1885 розпочав пед. діяльність на посаді викладача КДС, де прослужив понад 22 роки (залишив семінарську службу 17.11.1907 за станом здоров'я). Читав церк. і біблійну історію та історію рос. церкви; певний час викладав також франц. мову (13.10.1889–31.10.1891).

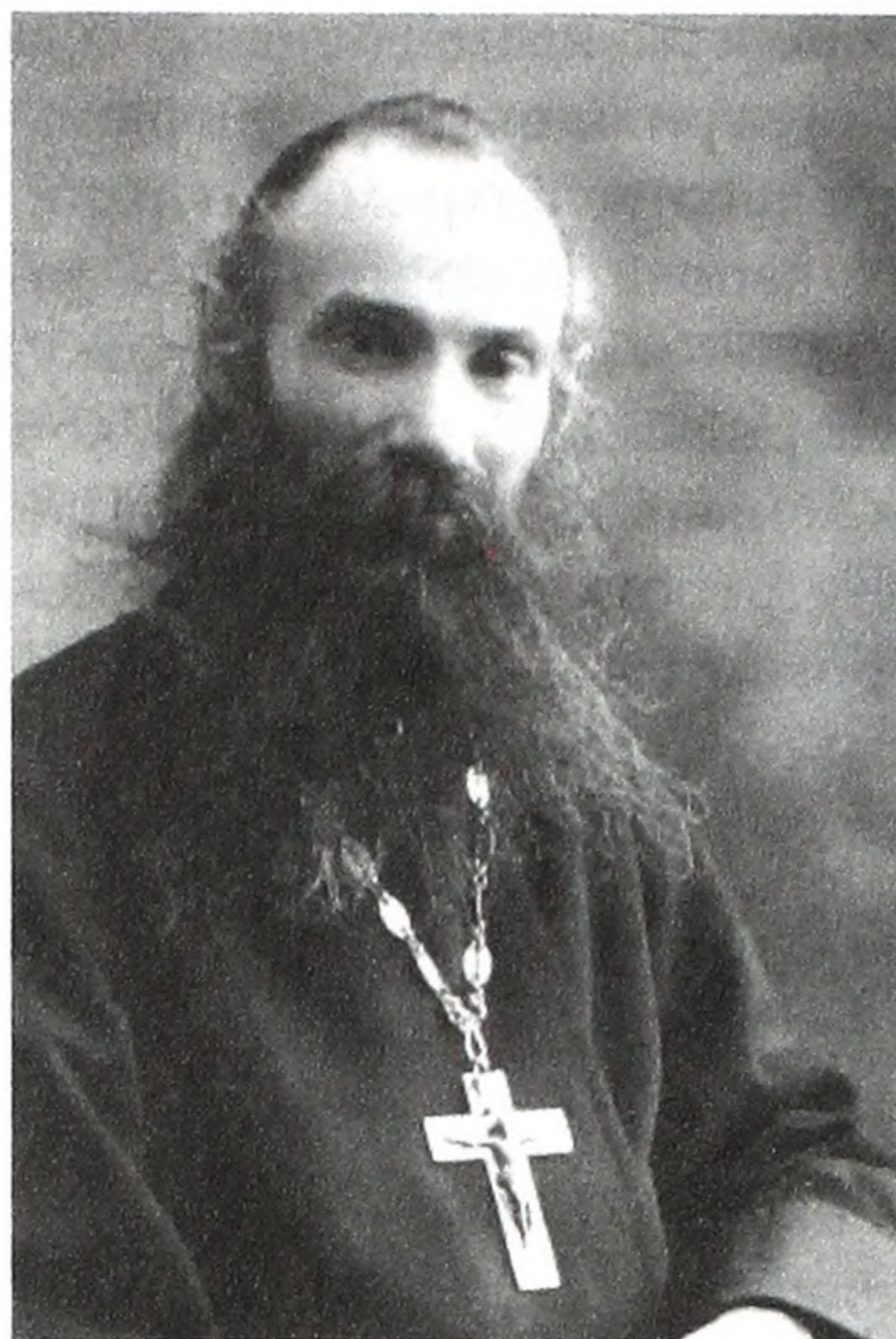
У 1885–89 продовжував наук. студії, присвячені реконструкції життя і творчості вихованця КДА архієпископа *Анатолія (Мартыновського)*: ретельно вивчав друковані та рукописні першоджерела й архів. документи; збирав свідчення та перекази осіб, які добре знали і пам'ятали могильовського архієрея. Спираючись на результати цих студій, працював над магістерською дис. за темою канд. твору: її текст оприлюднював у ж-лі «Труды Киевской духовной академии» протягом 1885–89. За рішенням Ради КДА від 01.12.1887 працю Є. «Анатолий Мартыновский, архиепископ Могилевский, и его литературные труды» було відзначено академ. Макаріївською премією за найкращі твори вихованців КДА.

Опублікувавши магістерську дис. окремим накладом (К., 1889), 11.09.1889 Є. подав її на розгляд Ради КДА. Спираючись на позитивні відгуки авторитетних фахівців – проф. І. Г. Малишевського та проф. М. І. Петрова, призначених офіц. опонентами, за результатами успішного публічного захисту, який відбувся 06.02.1890, Рада КДА ухвалила рішення про присудження Є. ступ. магістра богослов'я. Однак це рішення

ня не було затверджене Св. Синодом, який знайшов у неупередженому документальному дослідженні Є. «значительные недостатки» (зауваження, зазначені в синодальному указі від 30.04.1890, стосувалися біографічної частини дис.: «не имеет характера в собственном смысле ученого сочинения»; «не чужда исторических неточностей... и неудобных выражений»; залишає «без обстоятельной критической оценки крайне резкие и односторонние суждения преосвященного Анатолия... о современном ему состоянии отечественной церкви, ...о действиях Святейшего Синода, ...об иерархах и вообще о духовенстве, ...о духовной цензуре»). Негативне рішення Св. Синоду зумовило практичну відмову Є. від подальших наук. студій: його творчий доробок наступних років представлений популярними викладами житій рос. правосл. святих, історії чудотворних ікон, «словами» та «повчальними читаннями».

З 1893 присвятив своє життя пастирській діяльності. 28.02.1893 рукопокладений єпископом Канівським *Сильвестром* (Малеванським) у сан ієрея і призначений на посаду священника Києво-Подільської в ім'я Різдва Йоана Предтечі (Борисоглібської) церкви, яку обіймав протягом 40 років (з 06.05.1907 – у сані протоієрея). Завідував Борисоглібською церковнопарафіальною школою (мала підготовче відділення та 2 класи), де викладав Закон Божий. З 1896 служив законовчителем у Київ. 1-му Комерційному училищі. Після звільнення з семінарії обіймав також посади законовчителя у приватних жіночих гімназіях О. Н. Яновської (з 10.11.1907) та М. П. Мисникової (з 15.08.1910); в останній у передреволюц. роки очолював також Пед. раду.

У грудні 1893 вступив до новоствореного Тов-ва поширення релігійно-моральної просвіти в дусі Правосл. Церкви, згодом перейменованого на Київ. правосл. релігійно-просвітницьке тов-во. Брав активну участь у його діяльності; входив до складу Ради тов-

Михайло
Єдлінський

ва. Систематично проводив релігійно-просвітницькі «читання» і бесіди із парафіянами у Борисоглібській церкві (за участю любительського хору) та в пароплавній майстерні на Трухановому о-ві (аудиторію цих зібрань становили переважно робітники та члени їхніх сімей). У 1894 створив при церкві та майстерні реліг. «бібліотечки».

Піклуючись про належний стан будівлі ввіреного йому храму, в 1901 Є. ініціював його розширення за рахунок зведення вже того ж року правого Свято-Миколаївського приділу та цілковитої перебудови лівого Борисоглібського приділу (будівельні роботи здійснено у 1903; освячення звершено 05.09.1904). Оновлений просторий храм було оснащено калориферним опаленням, вентиляцією та електричним освітленням. У обох приділах встановлено нові іконостаси та хори. Розпис храму здійснив видатний укр. художник, майстер церк. живопису І. С. Їжакевич (1864–1962).

Злиденність переважної частини парафіян Борисоглібського храму та щире вболівання за їхні долі спонукали Є. до пошуку шляхів дієвої допомоги ближнім. З цією метою заснував і очолив Києво-Подільське Борисоглібське братство (урочисто відкрите

21.11.1901), діяльність якого передбачала благодійницьке сприяння парафіяльним потребам (матеріальну підтримку церкви, школи, причту; започаткування нових парафіяльних установ – дитячого притулку, богадільні, друкарні, складу книжок та ікон тощо), а також моральне оздоровлення парафіян, виховну роботу з «предавшимися гибельним порокам (п'янству, распутству, тунеядству и т. п.)». У своїй діяльності Борисоглібське братство керувалося принципом відкритості, намагаючись залучати до заходів усіх членів парафії та виховувати в них дух братерської моральної і матеріальної підтримки. Велелюдні збори Братства, що відбувалися по кілька разів на місяць у залі церковнопарафіяльної школи, супроводжувалися релігійно-повчальними або церковно-істор. бесідами-доповідями (одним із постійних «доповідачів» був Є.), тематика яких стосувалась історії братств, житій святих, правосл. святинь тощо (бесіди-доповіді зазвичай супроводжувались ілюстративним матеріалом, який демонструвався за допомогою «чарівного ліхтаря» – прототипу сучасних проекторів). Після бесід відбувалось обговорення актуальних питань парафіяльного і сусп. життя, з-поміж яких важливе місце належало проблемі «исправления нравов», у т. ч. – цілком конкретних парафіян. Крім того, щовівторка у приміщенні школи проводилися місіонерські протисектантські бесіди. Значну релігійно-просвітницьку і виховну роль відігравала організація Братством (під керівництвом і за безпосередньої участі Є.) щорічних паломницьких відвідин правосл. святинь – традиційним, зокрема, було поклоніння Св. Феодосію Углицькому в Чернігові та Св. Серафиму Саровському у Свято-Успенській Саровській пустині (м. Саров Тамбовської губ., нині – Нижегородської обл. РФ) та Серафимо-Дівеєвському Свято-Троїцькому жін. монастирі (с. Дівеєво Тамбовської губ., нині – Нижегородської обл. РФ). Як досвід-

ченого організатора таких екскурсій, влітку 1914 Є. було призначено духівником групи студентів рос. правосл. духовних академій (57 осіб), що здійснила паломницьку подорож із Києва до Святої Землі, побувавши у Греції, Палестині та Єгипті.

Важливим напрямом діяльності Борисоглібського братства була благодійницька допомога бідним парафіянам та нужденним учням місцевої церковнопарафіяльної школи. З 16.10.1903 розпочав свою роботу заснований Є. дитячий садок для дошкільнят від 3 до 8 років із незаможних сімей, діяльністю якого опікувався Дамський ком-т Борисоглібського братства (Є. був його почесним членом). З ініціативи Є. у червні 1911 в передмісті Києва Пуща-Водиця для оздоровлення вихованців садка було збудовано літній санаторій. Поряд із садком при Братстві діяв дитячий притулок. Допомогаючи нужденним дорослим, 15.02.1904 Борисоглібське братство відкрило «рабочий дом», мешканців якого було забезпечено оплачуваною роботою в майстернях, житлом і харчуванням.

Значні та систематичні зусилля Борисоглібського братства і Є. як його очільника було спрямовано на боротьбу з пияцтвом, яке становило одну із серйозних соціальних проблем і причин деградації суспільства. Помітними кроками у цьому напрямі стали вжиті Є. заходи щодо заборони «питейных заведений» на території його парафії; заміна грошових подаянь жебракам, що стояли біля храму, на купонні (купони призначалися для використання виключно у парафіяльній їдальні); створення при Борисоглібському братстві Свято-Миколаївського т-ва тверезості; повсякденна просвітницька робота з віруючими, а також проведення різноманітних заходів з метою утвердження у сусп. свідомості розуміння згубних наслідків та гріховності алкоголізму. З метою пропаганди тверезого способу життя ще 05.01.1903 було відкрито (коштом Київ. гу-

бернського попечительства про народну тверезість) Братську чайну для незаможних відвідувачів (вул. Андріївська, 20), котрим пропонували також і духовну поживу (задля її забезпечення у 1904 засновано Братську б-ку для народного читання, для якої протягом лише одного року було придбано понад 100 книжок релігійно-морального та істор. змісту, а також виписано 6 духовних ж-лів). Свідченням безпосередньої залученості Є. до поширення «тверезницького руху» є його багаторічна діяльність у статусі депутата від духовенства в Київ. губернському ком-ті попечительства про народну тверезість, участь у Всерос. з'їзді практичних діячів із боротьби з народним пияцтвом (Москва, 06-12.08.1912), у проведенні «свята тверезості» та «народних читань про тверезість» у Києві у квітні 1913, в організації та проведенні спец. паломницьких екскурсій непитущих Борисоглібського братства до монастирів Київ., Полтав., Черніг. епархій. Видатну роль у викоріненні пияцтва серед парафіян Є. відіграла його особиста пастирська опіка тими, хто потребував допомоги у подоланні цієї недуги.

Велику підтримку в усіх започаткуваннях і повсякденній пастирській діяльності Є. знаходив у великій і дружній родині: одружившись 22.07.1887 із Ганною Миколаївною Козловською, донькою священника Могильовської губ., виховував шістьох дочок (Євгенію, Клавдію, Наталію, Тетяну, Любов, Віру) та сина Георгія, який згодом наслідував батьківський шлях служіння Богу і людям.

Належачи до найактивніших і найзаслуженіших представників київ. кліру, Є. мав численні церк. і держ. відзнаки: був нагороджений орденами Св. Анни 3-го (06.05.1910) та 2-го (06.05.1913) ступ., Св. Володимира 4-го (06.05.1916) ступ. Заслужив неабиякий моральний авторитет у церк. середовищі Києва: недарма духовенство Києво-Подільських церков обрало його своїм духівником (1903), а Київ. ком-т Правосл. місіонерського тов-

ва – членом Ревізійної комісії. Мав велику повагу, довіру і любов парафіян, для яких був справжнім уособленням християн. любові, милосердя та прощення. Його щира і глибока віра, відданість пастирському обов'язку, безсрібництво, повсякденна допомога нужденним були відомі далеко за межами Києва (за поширеними свідченнями, Є. був глибоко шанований святим праведним Йоаном (Кронштадтським)). Маючи значний вплив на віруючих, у жовтні 1905 намагався, за прикладом ректора КДА єпископа Платона (Рождественського) та разом із священниками Олексієм Язловським і Олександром Глаголевим (з останнім підтримував багаторічні дружні стосунки), зупинити чорносотенні євр. погроми на київ. Подолі.

У революц. і рад. часи Є. залишався у Києві, продовжуючи пастирське служіння. За згадкою сучасників, «во время многочисленных переворотов у него в семье находили приют все гонимые и отверженные. Он в дни голода сам раздавал беднякам деньги, белье, хлеб. Во время его престольных торжеств к нему сходились бедняки всего Киева, и здесь можно было встретить утешение и для нищих христиан и для оборванных татар, цыган и евреев». Намагався зберігати традицію паломницьких подорожей правосл. віруючих Києва, залишаючись їх «главным руководителем и вдохновителем» (відомо, зокрема, про організовані Є. прощі до Чернігова (15-17.05.1918), Сарова і Дівеєва (1926)). Належав до тієї частини київ. духовенства, яка усвідомлювала всі пастки і наслідки політики лояльності та компромісів із рад. владою, запровадженої у липні 1927 митрополитом Сергієм (Страгородським), але демонструвала зовнішнє її прийняття «ради сохранения церковного единства».

Після закриття Борисоглібської церкви (згідно з постановою президії Київ. міськради від 29.06.1934) разом із родиною залишився без житла. Отримав притулок у будинку однієї з парафіянок (вул. Братська, 9) де мешкав разом із дружиною. По 1935

служив у Києво-Подільському храмі Св. Миколи Доброго, настоятелем якої був протоієрей Олександр Глаголев. У зв'язку із закриттям цього храму разом із останнім перейшов до церкви Миколи Набережного на Подолі.

Восени 1937, у майже 79-річному віці, був репресований у рамках кампанії з ліквідації «антисоветской фашистской организации церковников-тихоновцев». Заарештований співробітниками ІV відділу УДБ Київ. облуправління НКВС УРСР 21.10.1937 (за ордером від 17.10.1937). Під час т. зв. слідства тримувався під вартою у Лук'янівській в'язниці м. Києва. Був обвинувачений у тому, що: «1. Являється учасником контрреволюционной фашистской организации церковников-тихоновцев и проводил работу по заданиям последней. 2. Передал собранные материалы о закрытии монастырей участнику контрреволюционной организации Косткевичу». 3. Самоволя церкви произвел антисоветские клеветнические проповеди, направленные против Сов[етской] власти». Рішенням Трійки при Київ. облуправлінні НКВС УРСР від 13.11.1937 засуджений за статтями 54-10, 54-11 КК УРСР до смертної міри покарання. Розстріляний. Місце поховання достеменно невідоме. Реабілітований Прокураторою м. Києва 04.05.1989. Ініціативи онука Є., архієпископа Ситкинського та Аляскінського Григорія (Афонського) на поч. 1990-х на Лук'янівському меморіальному кладовищі м. Києва поруч із могилою Г. М. Єдлінської (†1939) встановлено символічний надгробок Є.

Попри те, що поширені у деяких виданнях та ЗМІ відомості про канонізацію Є. у РПЦ чи РПЦЗ не мають документального підтвердження, у пам'яті численних вірян залишається в одному ряду із мучениками та сповідниками ХХ ст.

* Косткевич Георгій Олександрович (1904–1973) – Київ. лікар, активний учасник церк. життя в Україні 1920-х, секретар і кур'єр укр. архієреїв. Був засуджений у 1931 на 10 років таборів. Під час слідства показав, що дізнався про закриття Саровської пустині та Івеевського монастиря саме від Є.

Осн. тв.: Анатолий Мартыновский, архиепископ Могилевский, и его литературные труды. – К., 1889. – [2], 292, VII с.; Подвижники и страдальцы за веру православную и землю русскую от начала христианства на Руси до позднейших времен : в 3 т. – Т. 1. – СПб., 1895. – [2], 229 с.; Т. 2. – СПб., 1898. – 243 с.; Т. 3. – СПб., 1898. – 315 с.; 2-е изд. : СПб., 1895–1899; 3-е изд.: СПб., 1901–1903; 4-е изд. : Т. 1. – М., 1904. – 248 с.; 5-е изд. : М., 2001. – 591 с.; Чудотворные иконы Нерукотворенного Спаса, Божией Матери и святые угодники Божии, за помощью к которым прибегает народ наш в различных болезнях и житейских нуждах. – К., 1897. – [2], 214, IV с.; Те саме // Свящ. Михаил Едлинский, свящ. Георгий Едлинский. Любящее Господа сердце : Труды. Проповеди. Воспоминания. – К., 2004. – С. 13–191; Поучение в день 400-летия мученической кончины св. священномученика Макария, митрополита Киевского. – [К.], 1897. – 4 с.; Поучительное чтение в день памяти святого священномученика Василия, епископа Херсонского (7 марта). (О силе усердной молитвы). – К., 1899. – 4 с.; Поучительное чтение в день памяти преподобной Марии Египетской. (1-го апр.). – [К.], 1899. – 4 с.; О заступничестве Божией Матери. Поучительное чтение. – [К.], 1902. – 4 с.; Всероссийский съезд практических деятелей по борьбе с народным пьянством. [Впечатления участника съезда]. – К., 1912. – 20 с.

Арх.: ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. 65835; 71156-ФП; ДАК. – Ф. Р-1. – Оп. 1. – Спр. 6293; ІР НБУВ. – Ф. III. – №№ 13038, 13039; Ф. 112. – № 171; Ф. 162. – № 423; Ф. 175. – № 1452; Ф. 191. – № 314; Ф. 216. – № 81; Ф. 304. – Дис. 964; ЦДАГОУ. – Ф. 263. – Оп. 1. – Спр. 66923. – Т. 1, 4; ЦДАУК. – Ф. 127. – Оп. 1009. – Спр. 1136; Оп. 1011. – Спр. 1755; Ф. 712. – Оп. 4. – Спр. 1005;

Опубл. дж.: Извлечение из протоколов Совета Киевской духовной академии за 1883–1884 учебный год. – К., 1884. – С. 307, 309, 316–318, 408; Извлечение из протоколов Совета Киевской духовной академии за 1884–1885 учебный год. – К., 1885. – С. 99–100, 102–103; Извлечение из протоколов Совета Киевской духовной академии за 1887–1888 учебный год. – К., 1888. – С. 69–70; Извлечение из протоколов Совета Киевской духовной академии за 1889–1890 учебный год. – К., 1890. – С. 33–34, 74–89, 139–140, 216–217; Отчет о деятельности Киевского общества распространения религиозно-нравственного просвещения в духе Православной церкви за 1895 год // КЕВ. – 1896. – № 4. – Отд. неофиц. – С. 148–149, 153–154, 155; Отчет о деятельности Киевского общества распространения религиозно-нравственного просвещения в духе Православной церкви за 1898 год // Там само. – 1899. – № 5. – Отд. неофиц. – С. 196–197; Открытие братства при Киевской Рождество-Предтеченской (Борисоглебской) церкви // Там само. – 1901. – № 24. – Отд. неофиц. – С. 1118–1120; Братство святых мучеников Бориса и Глеба при Киево-Подольской Рождество-Иоанно-Предтеченской церкви // Там само. – 1902. – № 21. – Отд. неофиц. – С. 795–800; Петрушевский П. П. Освящение придела Киево-Подольской Рождество-Предтеченской церкви в честь св. страстотерпцев Бориса и Глеба // Там само. – 1904. – № 51–52. – С. 1255–1261; Годовые торжества Киево-Подольского Борисоглебского братства (в начале октября 1904 г.) // Там само. –

С. 1261-1266; Список лицам духовного звания, кои Святейшим Синодом удостоены награждения за заслуги по духовному ведомству // КЕВ. - 1907. - № 20. - Ч. офиц. - С. 244-245; Высочайшие награды // ЦВед. - 1910. - № 19-20. - С. 173; 1913. - № 18-19. - С. 201; 1916. - № 18-19. - С. 148; Народные чтения о трезвости в г. Киеве 28 апреля 1913 // КЕВ. - 1913. - № 19. - Отд. неофиц. - С. 552; Паломничество в г. Чернигов трезвенников Борисоглебского братства и ревнителей православия Свято-Владимирского братства // Там само. - № 24. - Отд. неофиц. - С. 667-669; Паломничество трезвенников в Козельщанский монастырь // Там само. - № 30. - Отд. неофиц. - С. 811-813; Праздник Борисоглебского братства при Киевской Рождество-Тредтченской церкви // Там само. - № 41. - Отд. неофиц. - С. 1061-1062; *Горохов Д. В.* В Святой земле (из впечатлений паломника) // Там само. - 1915. - № 19. - Ч. неофиц. - С. 436-442; № 20. - Ч. неофиц. - С. 453-459; № 33. - Ч. неофиц. - С. 775-779; № 45. - Ч. неофиц. - С. 1066-1069; 1916. - № 29. - Ч. неофиц. - С. 647-649; № 32-33. - Ч. неофиц. - С. 704-713; № 34. - Ч. неофиц. - С. 736-742; № 35. - Ч. неофиц. - С. 759-763; Паломничества // Свет Печерский. - 1918. - № 18. - С. 282-284; Записки священника Сергия Сидорова, с приложением его жизнеописания, составленного дочерью, В. С. Бобринской. - М., 1999. - С. 19-22; *Михайловский Н.* Из воспоминаний о семье отца Михаила Едлинского // Семья в постатеистическом обществе / ост. К. Б. Сигов. - К., 2003. - С. 300-309; *Григорий Афонский*, архиеп. Тридцатые годы были страшными... // Свящ. Михаил Едлинский, свящ. Георгий Едлинский. Любящее Господа сердце : Труды. Проповеди. Воспоминания. - К., 2004. - С. 265-266; *Дубинин М.* Протоиерей отец Михаил Едлинский // Там само. - С. 267-272; *Чернышенко Л. В.* Воспоминания // Там само. - С. 283-293; *Григоренко Т. М.* Воспоминания о едущке отце Михаиле Едлинском и его семействе // Там само. - С. 294-301; *Яскевич Л. Е.* Воспоминания об отце Михаиле Едлинском и его сыне Георгии // Там само. - С. 302-320; *Соменок Г.* Воспоминания об отце Георгии Едлинском и его родителе, протоиерее Михаиле, их семье и друзьях // Там само. - С. 333-335.

Літ.: Н. М. [Молчановский Н. В.] [Рец.] Анатолий Гартыновский, архиепископ Могилевский, и его литературные труды. К., 1889 // КС. - 1890. - № 1. - С. 164-166; *Соколовський О. К.* Церква Христова, 1920-1921 : переслідування християн в СРСР. - К., 1999. - С. 67-69; *Речинский С.* Отец Михаил Едлинский // вестник РХД. - 1992. - № 165. - С. 227-237; *Він же.* Киевское духовенство и репрессии : церковь во времена спытаний // Свящ. Михаил Едлинский, свящ. Георгий Едлинский. Любящее Господа сердце : Труды. Проповеди. Воспоминания. - К., 2004. - С. 273-282; *Донченко Н., прот.* Наследники Царства. - Симферополь, 2004. - С. 326-346; *Косицкая З.* Казненный цвет // Зерцало недели. - 2005. - № 30 (25.08); *Шоломова С. Б.* Слушай узкие врата. - Х., 2007. - С. 81-105, 116-118; *Яскевич Л. Е.* Священник Михаил Едлинский - новомученик (1859-1937). - Режим доступа: <http://www.kiev-thodox.org/site/personalities/5062/>. - Назва з екрана.

ЄПІФАНОВИЧ Сергій Леонтійович [рос. Епифанович Сергей Леонтьевич] (15[27].11.1886-28.09.1918), випускник і викладач КДА - богослов, історик Церкви.

Нар. у м. Новочеркаську Обл. Війська Донського (нині - Ростовської обл. РФ) у сім'ї викладача осн., догматичного і морального богослов'я Донської ДС Леонтія Григоровича Єпіфановича. Після закінчення Новочеркаського ДУ (1896-1900) та Донської ДС (1900-06) навчався у КДА (1906-10), де здобув ступ. канд. богослов'я та право на отримання ступ. магістра після захисту друкованої магістерської дис. без додаткових випробувань (ухвалу Ради КДА від 10.06.1910 затверджено митрополитом Київським і Галицьким *Флавіаном (Городецьким)* 23.06.1910). На підставі схвальних відгуків в. о. доц. ієромонаха *Анатолія (Грисюка)* та проф. *М. Ф. Мухіна* канд. твір Е. «Преподобный Максим Исповедник» (рукопис обсягом 948 с. зберігається в ІР НБУВ) був оцінений Радою КДА найвищим балом («5+»).

Як автор «выдающегося и исключительного» канд. твору та найуспішніший з випускників 1910 р. був залишений у КДА у статусі професорського стипендіата (16.08.1910-15.08.1911). Спеціалізувався з історії давньої Церкви під керівництвом в. о. доц. ієромонаха *Анатолія (Грисюка)*. Поглиблено вивчав «церк. історії» Євсевія Кесарійського, Сократа Схоластика, Созомена, блаженного Феодорита Кирського, Євагрія Понтійського, візант. хроніки, акти Вселенських Соборів тощо; ознайомлювався із дослідженнями рос. і зах. істориків давньої Церкви. Продовжував студіювати твори преподобного Максима Сповідника (як друковані, так і рукописні, фотокопії яких виписував з б-к Парижа, Єрусалима, Відня, Дрездена, Рима, Флоренції, Оксфорда) та ін. чільних представників схід. патристики, підготувавши за час професорського стипендіатства 3-томну магістерську дис. «Преподобный Максим Исповедник» (обсягом 2400 с.) рукопис якої перебував у Р.